

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

СИНЮК Вікторія Віталіївна

МИТНА СКЛАДОВА АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У
СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійна (наукова) програма

кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала студентка групи
ФМСзм-21
Синюк Вікторія Віталіївна

підпис

Науковий керівник: д.е.н.,
доцент Шулюк Богдана
Степанівна

підпис

Кваліфікаційну роботу допущено до
захисту

«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

Підпис

Тернопіль – 2024

АНОТАЦІЯ

Синюк В.В. Митна складова активізації зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграції української економіки у світове господарство. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», освітньо-професійна програма «Митна справа». – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2024.

У роботі визначено шляхи оптимізації митних процедур і митної політики. Опрацьовано сучасні тенденції митної справи та основні проблеми українських підприємств за кордоном. Запропоновано нові стратегії, які допоможуть спростити митні процедури. Наголошено увагу щодо необхідності гармонізації українського митного законодавства з нормами Європейського Союзу та іншими глобальними угодами.

ANNOTATION

Syniuk V. Custom component of intensification of foreign economic activity in the context of integration of the Ukrainian economy into the world economy. - Manuscript. Studying for a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market", educational and professional program "Customs business". – West Ukrainian National University, Ternopil, 2024.

The work identifies ways to optimize customs procedures and customs policy. The current trends in customs and the main problems of Ukrainian enterprises abroad are analyzed. New strategies that will help simplify customs procedures are proposed. The author emphasizes the need to harmonize Ukrainian customs legislation with the norms of the European Union and other global agreements.

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Теоретичні підходи щодо ролі митної складової активізації зовнішньоекономічної діяльності

1.2. Особливості функціонування митної системи України в інтеграційних умовах

Розділ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України у контексті змін у митній сфері

2.2. Дослідження ефективності впровадження митних інновацій та їх впливу на зовнішньоекономічну діяльність

Розділ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Стандартизація митних технологій та покращення автоматизації митних процедур

3.2. Підвищення ефективності митної системи та її ролі у зовнішньоекономічній діяльності України у контексті євроінтеграції

ВИСНОВКИ

Список використаних джерел

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається необхідністю адаптації до нових глобальних викликів і можливостей. Враховуючи постійні зміни в міжнародній торгівлі, особливо внаслідок впливу глобалізації, цифровізації та нових торгових угод, для України важливо оптимізувати митні процедури. Це зменшує адміністративні перешкоди, підвищує конкурентоспроможність на світових ринках та залучає іноземні інвестиції.

Митна складова є ключовим елементом зовнішньоекономічної діяльності, оскільки безпосередньо впливає на вартість і швидкість переміщення товарів через кордон. Такі нововведення в митних процедурах, як електронне декларування та автоматизація митного контролю, можуть значно спростити процеси для компаній. Це особливо важливо для українських експортерів, які хочуть конкурувати на міжнародному рівні, оскільки спрощення митних процедур може зменшити вартість і час, необхідний для оформлення вантажу.

Необхідно взяти до уваги, що з метою інтеграції у світову економіку Україна має враховувати міжнародні стандарти та практику щодо митного регулювання. Актуальність дослідження полягає в необхідності розробки ефективної митної політики, яка відповідатиме вимогам міжнародних організацій та сприятиме розвитку економіки. Йдеться не лише про впорядкування процедур, а й про підвищення кваліфікації митників та покращення взаємодії влади з бізнесом.

Дослідники та практики досліджують вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність та наголошують на необхідності адаптації до міжнародних стандартів. Багато досліджень зосереджено на аналізі факторів, що впливають на митні процедури, таких як адміністративні перешкоди, корупція та можлива автоматизація процесу. Зокрема, вищевказані питання досліджували: Герчаківський С. Д., Сідляр В. В., А. І. Крисоватий, Є. П. Бондаренко, В. А. Валігура, Бондаренко Є., Кекіш І.П., І.Г. Бережнюк, Н.І. Гавловська, М.О. Губа, О.В. Комаров, В.П. Мартинюк, К.І. Новікова, М.М. Левко, П.В. Пашко та ін.

Попри значний внесок вчених-економістів важливим аспектом залишається дослідження впливу інтеграції України в міжнародні економічні структури в сфері митної політики. Враховуючи те, що останніми роками зріс інтерес до цифровізації митних процедур, у дослідженні наголошується на важливості запровадження електронних митних декларацій та автоматизованих систем контролю, що значно спростить митний процес та зменшить витрати компаній. Крім того, досі виникають питання щодо ефективності впровадження цих інновацій та їх впливу на конкурентоспроможність українських експортерів. Зазначене обумовило вибір теми дослідження та вплинуло на визначення його мети та завдань.

Метою дослідження є вивчення теоретичних засад та здійснення комплексного аналізу митної складової зовнішньоекономічної діяльності, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення її ефективності у контексті євроінтеграції.

Виходячи з мети кваліфікаційної роботи були поставлені наступні **завдання дослідження**:

- розкрити теоретичні підходи до ролі митної складової в активізації зовнішньоекономічної діяльності;
- проаналізувати зовнішньоекономічну діяльність України в контексті змін у митній сфері;
- оцінити ефективність впровадження митних інновацій на зовнішньоекономічну діяльність;
- виявити особливості стандартизації митних технологій та надати рекомендації щодо покращення автоматизації митних процедур;
- обґрунтувати шляхи підвищення митної системи та її роль у зовнішньоекономічній діяльності.

Об'єктом дослідження є митна складова зовнішньоекономічної діяльності України.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні засади реалізації митної складової зовнішньоекономічної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань були використані такі методи: аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення результатів дослідження за заданою темою, спостереження, діагностичне спостереження, опрацювання різноманітних Інтернет джерел, практичних публікацій тощо.

Інформаційна база дослідження: законодавчі акти, наукові праці вітчизняних і іноземних вчених, інформація з мережі Інтернет.

Наукова новизна роботи. Проведено комплексний аналіз митної складової як важливого елемента активізації зовнішньоекономічної діяльності України в умовах інтеграції. Досліджено вплив сучасних митних процедур на конкурентоспроможність українських товарів на міжнародних ринках та визначено основні фактори, що обмежують або навіть сприяють розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Аналіз митної складової зовнішньоекономічної діяльності України дав змогу сформулювати її шляхи покращення в умовах інтеграційних процесів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Окремі положення дослідження опубліковані у збірнику наукових праць «Фінансове забезпечення сталого розвитку» [36] та збірнику за матеріалами «XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» [37].

Структурні елементи кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Робота викладена на 46 сторінках, містить 2 рисунка, 4 таблиці. Список використаних джерел налічує 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Теоретичні підходи щодо ролі митної складової активізації зовнішньоекономічної діяльності

Завданням митних органів є насамперед контроль за дотриманням правових норм щодо імпорту та експорту товарів. Цю функцію можна описати як регулятивну, що включає в себе перевірку документації, відповідність товару встановленим стандартам і сплату митних платежів. Завдяки цій функції створюється правова визначеність для підприємств, що сприяє формуванню довіри у зовнішньоекономічних відносинах [4, с.7-15].

Ця роль митних органів гарантує захист національних інтересів. Вона забезпечує контроль за якістю та безпекою імпортованих товарів і запобігає ввезенню небезпечної або неякісної продукції. Це не лише захищає здоров'я споживачів, а й сприяє конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Таким чином, митні правила сприяють розвитку внутрішнього ринку та стимулюють виробництво та споживання місцевих товарів.

Регулююча роль митних органів є ключовою в контексті міжнародної торгівлі, оскільки вона охоплює широкий спектр функцій, які визначають ефективність і конкурентоспроможність національної економіки на глобальному ринку. Активна участь країни в глобальних угодах та міжнародних організаціях, таких як Світова організація торгівлі (СОТ) та Європейський Союз, є важливим аспектом, оскільки ці структури встановлюють правила гри для всіх учасників міжнародної торгівлі.

Співпраця з міжнародними митними організаціями, зокрема з Всесвітньою митною організацією (ВМО), є критично важливим аспектом. Вона сприяє обміну

досвідом між країнами, впровадженню найкращих практик та інновацій у митних процедурах. Такі ініціативи, як автоматизація митних процесів, електронний документообіг і системи "єдиного вікна", значно спрощують митне оформлення, скорочуючи час і витрати на обробку вантажів [2, с. 3-9].

Захист національних інтересів через митну політику дозволяє державі регулювати товаропотік, який може завдати шкоди місцевій економіці. Використання тарифних та нетарифних бар'єрів, таких як мита, квоти та ліцензії, дозволяє регулювати імпорту та забезпечувати конкурентоспроможність національних підприємств. Це має особливе значення для стратегічних секторів економіки, які потребують підтримки для адаптації до глобальних викликів [5, с. 40-43].

«Практика багатостороннього регулювання міжнародної торгівлі у рамках ГАТТ/СОТ пов'язана з проблемами використання нетарифних бар'єрів. У цілому можна виділити три етапи побудови системи нетарифного регулювання у рамках СОТ:

1) 70-ті рр. ХХ ст. (Токійський раунд) – погодження кодексів поведінки у сфері НТЗ, що охоплюють такі питання, як державні закупки, оцінка вартості імпорту та технічні стандарти.

2) Друга половина 80-х-перша половина 90-х рр. ХХ ст. (Уругвайський раунд) – внесення серйозних коректив у механізм нетарифного регулювання по субсидіях, технічних бар'єрах, антидемпінгових та компенсаційних митах.

3) 90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст. (Доха-раунд) – винесення на порядок денний питання, що відображали інтереси країн, що розвиваються (Індія, Бразилія, Китай, Південна Африка)» [10, с. 64-65].

Фінансова складова є ключовим елементом для оцінки ефективності митної політики, яка сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Вона охоплює фінансування міжнародних проектів, митні процедури, а також податки і збори, які

безпосередньо впливають на конкурентоспроможність українських товарів на глобальних ринках.

Адекватне регулювання митних платежів може суттєво знизити витрати як для експортерів, так і для імпортерів. Це забезпечує сприятливе середовище для бізнесу, відкриваючи нові можливості для росту і зміцнюючи позиції національної економіки на світовій арені [7, с. 131-136].

Одним із основних аспектів стимулювання експорту є використання преференційних тарифних систем, які можуть передбачати звільнення від сплати мита на окремі категорії товарів. Це дозволяє виробникам знизити витрати на виробництво, що робить їх більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках. Дослідження показують, що країни, які активно використовують такі механізми, можуть значно збільшити свій експорт та залучити іноземні інвестиції [15, с. 73-78].

Також важливим підходом є інтеграція митної політики з іншими елементами економічної стратегії країни. Наприклад, поєднання тарифних стимулів із програмами підтримки інновацій і розвитку технологій може значно підвищити якість експортованої продукції. Це дозволяє країнам не тільки збільшити обсяги експорту, а й удосконалити його структуру та перейти до більш складних і технологічних товарів.

Інформація є ключовим компонентом митної політики, що сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності. У контексті глобалізації та швидких змін на міжнародних ринках доступ до точних і своєчасних даних є критично важливим для успіху експортерів. Це охоплює інформацію про митні збори, регуляторні вимоги до оформлення товарів, сертифікаційні норми та інші важливі аспекти, які безпосередньо впливають на ефективність міжнародних бізнес-операцій.

Один із ефективних підходів до забезпечення інформаційної безпеки полягає в створенні централізованих інформаційних платформ. Такі платформи можуть включати бази даних, онлайн-курси та вебінари, що дозволяють компаніям

отримувати актуальні знання про митні процедури, міжнародні стандарти та нові можливості для експорту. Це не лише підвищує видимість компаній на ринку, але й сприяє формуванню більш конкурентоспроможного бізнес-середовища [8, с. 49-58].

Не слід також забувати, що важливим аспектом інформації є співпраця державних органів, компаній та асоціацій. Співпраця між цими сторонами дозволяє швидко адаптуватися до змін у митному законодавстві та налаштовувати інформаційні ресурси відповідно до потреб конкретних секторів. Такі партнерства забезпечують не лише доступ до актуальної інформації, але й можливість обміну досвідом і впровадження найкращих практик.

Основою для спрощення процесів оформлення вантажів є впровадження електронного документообігу та автоматизація митних процедур. Застосування технологій знижує залежність від паперових документів, прискорює їх обробку і зменшує ризик помилок, що суттєво підвищує ефективність митного контролю. Це не лише полегшує роботу компаній, але й підвищує прозорість митних операцій, що є вирішальним для привабливості країни для міжнародних інвесторів [1, с. 8-13].

Оптимізація митних процедур здійснює суттєвий позитивний вплив на зростання малих і середніх підприємств, які часто стикаються з труднощами при виході на міжнародні ринки через складність митних вимог. Введення спеціальних заходів для цих підприємств, таких як спрощене оформлення документів чи зниження митних зборів, може стати потужним стимулом для активізації їх експортної діяльності.

Не слід також забувати, що міжнародна співпраця у сфері митної політики дозволяє створювати єдині стандарти, гармонізувати митні процедури та зменшувати торговельні бар'єри. Такі ініціативи, як угоди про вільну торгівлю та митні зв'язки, надають експортерам та імпортерам більш сприятливі умови, що позитивно впливає на обсяг зовнішньоторговельних операцій.

Ключовим елементом міжнародного співробітництва є обмін даними та кращими практиками між державами. Спільні проекти та програми допомагають країнам розширювати інфраструктуру, вдосконалювати технології митного контролю та підвищувати кваліфікацію митників [11, с. 60-62].

Аналіз ризиків є важливою складовою теоретичних концепцій митної політики, оскільки він дозволяє виявляти та оцінювати можливі загрози, які можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність. У епоху глобалізації та стрімкого технологічного розвитку митні органи зіштовхуються з рядом серйозних викликів, серед яких контрабанда, шахрайство та зміни в міжнародних торгових угодах. Систематичний аналіз ризиків допомагає вчасно ідентифікувати ці загрози і розробити ефективні стратегії для їх мінімізації.

Аналіз ризиків може також включати впровадження сучасних технологій, таких як аналітика великих даних і штучний інтелект, що дозволяє прогнозувати потенційні загрози. Це забезпечує можливість не лише реагувати на вже наявні проблеми, але й проактивно запобігати їх виникненню. Автоматизовані системи, здатні обробляти інформацію про попередні порушення, допомагають виявляти закономірності і прогнозувати майбутні загрози [21, с. 90-94] [2, с. 3-9].

Інноваційні рішення, такі як автоматизовані системи для митного оформлення, електронний документообіг і блокчейн-технології, кардинально полегшують митні процедури, скорочують затримки товарів на кордонах і зменшують ризики шахрайства.

Технологічні інновації також значно покращують взаємодію між митними органами та бізнес-середовищем. Платформи для електронного обміну інформацією та документами спрощують комунікацію, зменшують адміністративні перешкоди та пришвидшують митні процеси. Це створює вигідні умови для розвитку іноземного бізнесу, адже компанії можуть оперативніше реагувати на зміни ринкових умов і оптимізувати свої логістичні ланцюги.

Як результат, технологічні інновації не лише підвищують ефективність митних процедур, а й активізують зовнішньоекономічну діяльність загалом. Запровадження новітніх технологій допомагає країнам здобувати конкурентні переваги на міжнародній арені, залучати інвестиції та розвивати економіку шляхом покращення торгових умов.

1.2. Особливості функціонування митної системи України в інтеграційних умовах

Україна активно рухається до інтеграції з Європейським Союзом, що вимагає адаптації митного законодавства до європейських норм і стандартів. Для успішного входження в європейські економічні структури необхідно внести корективи в національні правові акти, що зумовлює потребу в реформуванні митних процедур. Основні аспекти сучасної митної системи включають гармонізацію митних зборів, вдосконалення митних процедур та впровадження новітніх технологій для ефективного моніторингу товарних потоків через кордони.

Основною перевагою автоматизації є підвищення прозорості митних процедур. Завдяки електронним платформам, компанії мають можливість отримувати актуальну інформацію про статус своїх вантажів, вимоги до документації та тарифні ставки. Це знижує ризики корупції та зміцнює довірчі відносини між митними органами та бізнесом. Крім того, автоматизація митних процесів допомагає зменшити адміністративні бар'єри, що позитивно впливає на конкурентоспроможність українських товарів на міжнародному ринку [14, с. 220].

У контексті глобальних викликів, які ставлять під загрозу безпеку, митна система України зосереджена на контролі за перевезенням небезпечних вантажів, боротьбі з контрабандою, захисті прав інтелектуальної власності та запобіганні терористичним загрозам.

Ключовим елементом контролю безпеки є впровадження сучасних технологій для моніторингу та аналізу загроз. Використання електронних систем для обробки даних про вантажі та автоматизованих методів оцінки ризиків дозволяє митникам оперативно виявляти потенційні загрози. Забезпечення безпеки в митній сфері є невід'ємною частиною ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, і це включає не лише підвищення рівня захисту, але й оптимізацію процесів митного оформлення. Скорочення часу, необхідного для митного оформлення, є критично важливим для бізнесу, оскільки швидкість і ефективність обробки вантажів прямо впливають на загальну конкурентоспроможність підприємств. Це особливо актуально в умовах глобалізації, де оперативність реагування на ринкові запити може стати вирішальним фактором для досягнення успіху.

Іншим важливим аспектом забезпечення безпеки є міжнародне співробітництво між митними органами різних країн. Україна активно взаємодіє з митними службами інших держав, що дозволяє обмінюватися інформацією про потенційні загрози та ризики, а також координувати дії при виявленні незаконних операцій. Це партнерство базується на принципах довіри та спільних зусиль, що створює основи для формування єдиного інформаційного простору.

Спільний інформаційний простір підвищує ефективність боротьби з транскордонною злочинністю, оскільки дає змогу митним органам отримувати оперативні дані про підозрілі вантажі, маршрути та осіб, які можуть бути залучені до незаконної діяльності. Наприклад, завдяки сучасним технологіям, таким як аналітика даних і електронні системи обміну інформацією, митники можуть оперативно реагувати на сигнали про можливі порушення, що підвищує загальний рівень безпеки на кордонах.

Крім того, міжнародне співробітництво сприяє розвитку спільних програм навчання та обміну досвідом між митними службами. Це дозволяє українським митникам отримувати нові знання про міжнародні стандарти, методи контролю та

кращі практики, що, в свою чергу, зміцнює їхню здатність ефективно виконувати свої функції [17, с. 151-152].

У контексті зростаючої глобалізації та активної міжнародної торгівлі Україні необхідно адаптувати свої митні процедури до світових стандартів. Це передбачає інтеграцію інноваційних технологій та активну участь у програмах і ініціативах міжнародних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), Всесвітня митна організація та Європейський Союз. Таким чином, Україна може зміцнити свою позицію на глобальній економічній арені та забезпечити ефективність митного контролю [23, с. 241-271], [9, с. 140].

У сучасному глобальному середовищі, де швидкість обробки вантажів та ефективність митного контролю є вирішальними факторами, Україні необхідно оновити свої митні служби, термінали та інфраструктуру. Це передбачає інтеграцію сучасних технологій, зокрема автоматизованих систем митного оформлення, які сприяють прискоренню процесу митного оформлення і підвищенню прозорості процедур.

Модернізація інфраструктури також може поліпшити умови праці як для митників, так і для бізнесу. Сучасні митні термінали повинні бути обладнані новітніми системами для сканування та перевірки вантажів, що дозволяє зменшити ризики контрабанди та злочинної діяльності.

В рамках інтеграції з міжнародними стандартами для митної інфраструктури України важливими є вимоги таких міжнародних організацій, як Всесвітня митна організація. Це охоплює не лише фізичну модернізацію інфраструктури, а й адаптацію митних процедур до глобальної практики, що допоможе підвищити конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках.

Інтеграція також вимагає безперервного навчання митних працівників новим технологіям, правовим нормам і міжнародним стандартам. Митники повинні бути готові швидко адаптуватися до змін у правилах, стандартах і технологіях. Це включає не тільки основне навчання, але й постійне вдосконалення знань і навичок,

щоб забезпечити ефективне виконання їх обов'язків і високий рівень обслуговування клієнтів [20, с. 199-213] [5, с. 40-43].

Ключовим аспектом навчання митників є оволодіння сучасними інформаційними технологіями, які використовуються в митному контролі. Це включає автоматизовані системи управління митними процедурами, електронне декларування та інші інноваційні рішення. Знання цих технологій дозволяє зменшити час обробки вантажів, підвищити точність контролю і знизити ризики корупційних проявів. Тому регулярні навчальні курси та семінари є необхідними для підтримки професійної компетентності митників.

Інвестиції в освіту та професійний розвиток митного персоналу є ключовим чинником, який забезпечує успішну інтеграцію України в міжнародну економіку. [4, с. 7-15].

Активна залученість бізнесу у формування митної політики та процедур через консультації та обговорення створює сприятливе середовище для іноземного бізнесу. Це забезпечує активний обмін інформацією, спільне вирішення проблем і адаптацію митних процедур до потреб бізнесу. Розвиток форм участі бізнесу, таких як створення консультаційних майданчиків і робочих груп, дозволяє представникам приватного сектору висловлювати свою думку щодо митної політики.

Активна участь бізнесу в митному контролі може значно підвищити довіру між сторонами. Наприклад, реалізація програми «Асоційований учасник» дозволяє компаніям отримувати пільгові умови митного оформлення, що полегшує їм ведення бізнесу відповідно до митних правил [7, с. 131-136].

Адаптація до глобальних змін є критично важливою для забезпечення ефективного функціонування митної системи України. Це не лише гарантує відповідність міжнародним стандартам, а й створює сприятливі умови для бізнесу, що, в свою чергу, стимулює позитивний економічний розвиток країни в умовах глобальної інтеграції.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України у контексті змін у митній сфері

Українська економіка частково адаптувалася до умов війни, про що свідчать результати зовнішньої торгівлі, наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Обсяги зовнішньої торгівлі України, 2021—2023 рр.

Рік	Товарообіг, млн дол. США	Експорт, млн дол. США	Імпорт, млн дол. США	Сальдо, млн дол. США
2021	141 377	68 088	73 289	-5 201
2022	103 676	44 173	59 503	-15 331
2023	99 420	35 970	63 450	-27 479

Загальний обсяг торгівлі з іншими країнами почав поступово відновлюватися, з незначним зростанням у вартісному вираженні (-4% у 2023 році порівняно з -27% у 2022 році). За інформацією Мінекономіки, в 2023 році Україна змогла зберегти фізичні обсяги експорту, що склали майже 100 млн тонн товарів. Однак, негативний тренд експорту товарів (-44% відносно 2021 року) залишився незмінним (таблиця 2.2.).

Таблиця 2.2.

Зміни зовнішньої торгівлі України, % до попереднього року

Рік	Товарообіг, %	Експорт, %	Імпорт, %
2021	37	38	35
2022	-27	-35	-19
2023	-4	-19	7

Водночас фізичні обсяги експорту не знизилися порівняно з 2022 роком, головним чином завдяки відновленню "зернового коридору" та покращенню логістичних маршрутів із державами-партнерами.

Натомість імпорт товарів за вартістю зріс на 7%, досягнувши 63,45 млрд доларів США, однак обсяги імпорту в кількісному вираженні скоротилися, що пов'язано зі зростанням світових цін на основні імпортні товари. У період 2022—2023 років негативне сальдо торговельного балансу зросло до майже 27,5 млрд доларів США (див. таблиця 3), що стало результатом зростання імпорту таких товарів, як машини, устаткування, транспорт, паливно-енергетичні ресурси, хімічні продукти, текстиль та взуття.

Таблиця 2.3.

Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2021—2023 рр.

Товарна група	2021 (Експорт)	2021 (Імпорт)	2021 (Сальдо)	2022 (Експорт)	2022 (Імпорт)	2022 (Сальдо)	2023 (Експорт)	2023 (Імпорт)	2023 (Сальдо)
Продовольчі (с/г) товари	27,71	7,741	19,97	23,41	5,955	17,45	21,85	6,95	14,9
Мінеральні продукти	7,63	0,638	6,992	3,28	0,31	2,97	1,96	0,27	1,7
Паливно-енергетичні тов.	0,784	14,93	-14,2	1,06	17,06	-16	0,39	10,34	-9,95
Продукція хімічної промисл.	3,921	14,45	-10,6	1,76	9,56	-7,8	1,145	11,04	-9,9
Шкірсировина, хутро та вироби	0,166	0,3	-0,14	0,105	0,241	-0,13	0,078	0,258	-0,18
Деревина та целюлозно-паперові вироби	2,541	1,55	0,99	2,166	0,96	1,2	1,71	1,013	0,7
Текстильні вироби, взуття	1,055	3,233	-2,2	0,847	3,06	-2,21	0,407	2,881	-2,48
Вироби з каміння, скла, кераміка	0,568	0,943	-0,37	0,301	0,66	-0,36	0,293	0,689	-0,4
Метали та вироби з них	15,992	4,36	11,6	6,006	2,6	3,41	3,888	3,356	0,53
Машини, устатк. та транспорт	6,118	23,25	-17,1	4,217	15,98	-11,8	2,853	19,82	-17
Інші товари	1,603	1,77	-0,16	1,038	3,13	-2,07	1,39	6,841	-5,45
Разом	68,08	73,16	-5,21	44,19	59,51	-15,3	35,964	63,458	-27,1

Як свідчать дані таблиці 2.3, у 2023 році товарна структура експорту та імпорту України зазнала змін порівняно з 2021–2022 роками. В експорті найбільшу частку займають продовольчі товари та сільськогосподарська сировина, однак їхній обсяг у грошовому вираженні зменшився на 1,56 млрд дол. США. Проте, протягом двох останніх років ці товари складають понад 60 % загального обсягу експорту, що є суттєвим зростанням порівняно з 40 % у 2021 році. Ця зміна може бути ознакою негативних процесів деіндустріалізації, однак вона також вказує на поглиблення спеціалізації економіки України, що в умовах війни є важливим для забезпечення макроекономічної безпеки.

Водночас обсяг експорту несільськогосподарської продукції у 2023 році зменшився на 26 млрд дол. США порівняно з 2021 роком та на 6,6 млрд дол. США порівняно з 2022 роком. Найбільші скорочення стосуються експорту таких товарів, як метали та вироби з них (на 12 млрд дол. США), мінеральні продукти (на 5,67 млрд дол. США, зокрема через проблеми з експортом залізної та титанової руди), машини, устаткування та транспорт (на 3,26 млрд дол. США), продукція хімічної промисловості (на 2,77 млрд дол. США), а також деревина та целюлозно-паперові вироби (на 0,83 млрд дол. США), що є наслідком зниження виробництва та проблем з доставкою вантажів. Це підтверджує негативний вплив війни на промисловість України.

Таблиця 2.4.

Зовнішня торгівля України та ЄС

Рік	Експорт до ЄС, %	Імпорт з ЄС, %	Сальдо з ЄС, %
2021	26,8	29	-2,2
2022	27,9	27	0,9
2023	23,4	32,5	-9,1

Розглядаючи обсяги зовнішньої торгівлі між Україною та Європейським Союзом у 2021–2023 роках, а також їхню питому вагу в експорті та імпорті, варто

відзначити, що Європейська Комісія активно сприяла розвитку торгових відносин між Україною та країнами-членами ЄС, надаючи торговельні преференції та лібералізуючи ринок.

У 2022 році спостерігалось значне зростання українського експорту до ЄС, що стало можливим завдяки лібералізації торгівлі, особливо в секторі сільськогосподарської продукції, а також через спрощену логістику завдяки "безвізовому транспортуванню". Однак у 2023 році експорт до ЄС різко скоротився через проблеми з транзитом аграрної продукції, включаючи заборону Польщі, Угорщини, Болгарії, Словаччини та Румунії на імпорт української пшениці, кукурудзи та інших зернових культур. Це також було посилено блокадою кордонів польськими фермерами. Однак частково ці питання були вирішені на рівні Європейського Союзу та окремих держав, і є сподівання, що в майбутньому експорт українських товарів до ЄС знову зростатиме.

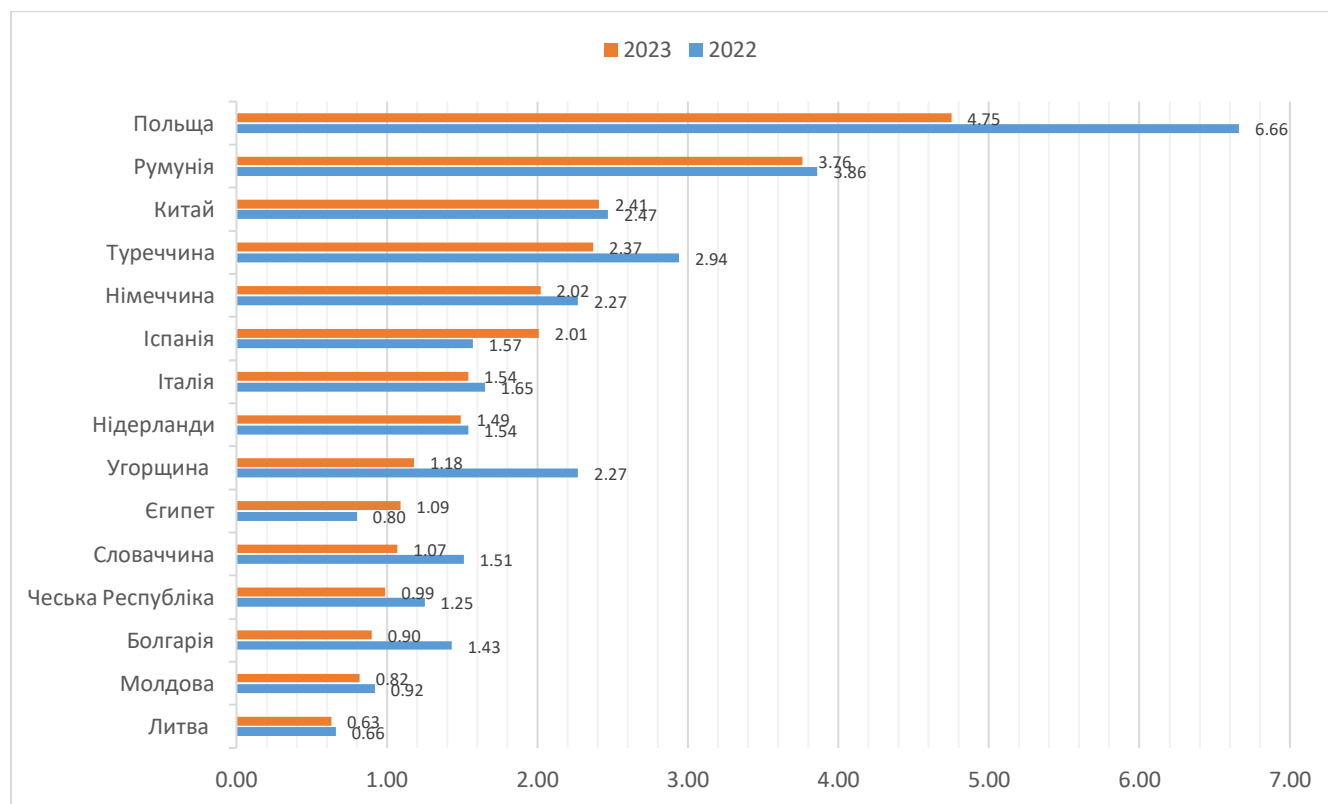

Рис. 2.1. Український експорт до держав-партнерів у 2022—2023 рр.

У той час як експорт України до ЄС скоротився, імпорт з ЄС значно зріс, збільшившись на 14,2 млрд дол. США у порівнянні з 2021 роком, досягнувши 32,5 млрд дол. США у 2023 році. Україна збільшила ввезення товарів з ЄС по всіх основних товарних групах, що призвело до суттєвого дефіциту в зовнішній торгівлі — 9,1 млрд дол. США.

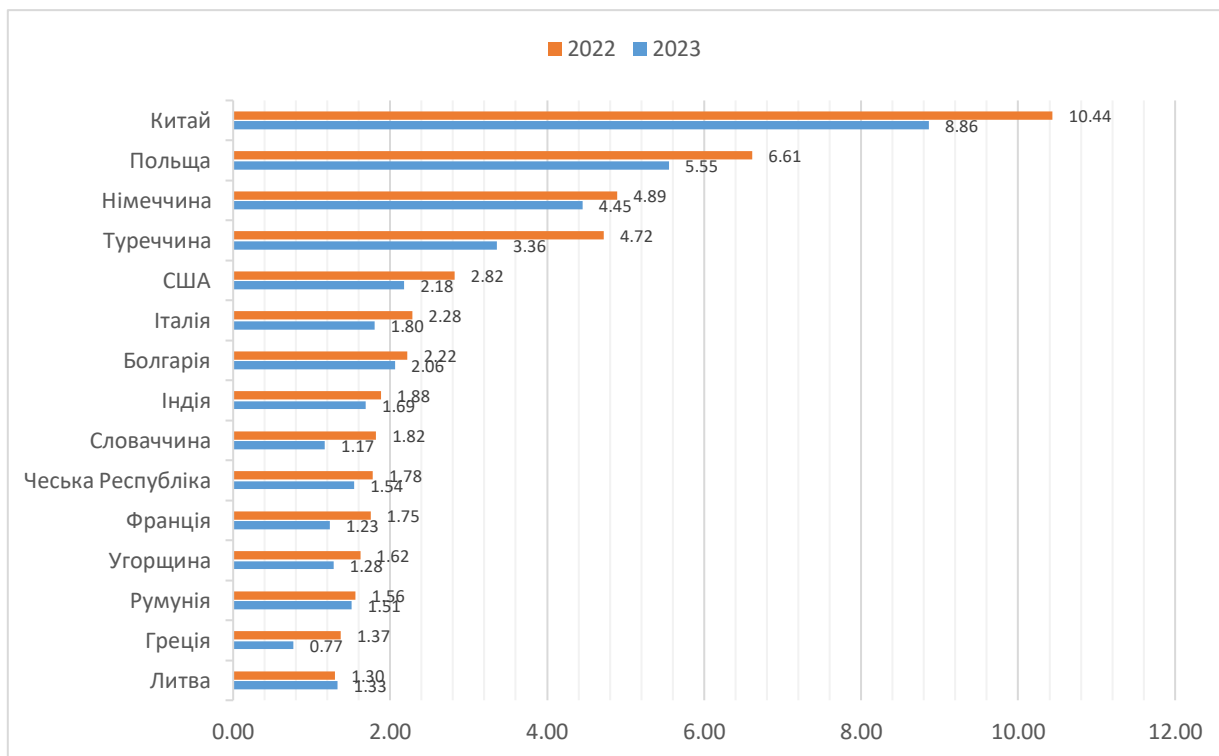

Рис.2.2. Український імпорт з держав-партнерів у 2022—2023 рр.

Основними імпортерами української продукції в Європейському Союзі є Польща, Румунія, Німеччина, Іспанія, Італія, Нідерланди, Угорщина, Словаччина, Чехія, Болгарія та Литва. У 2023 році ці країни забезпечили 87% всього українського експорту до ЄС. Порівняно з 2022 роком, фізичний обсяг експорту зріс на 4%, але його вартісний обсяг скоротився, що може свідчити про зниження цін на українську продукцію на зовнішніх ринках. Наприклад, експорт кукурудзи, найбільшого товару за обсягами (26,2 млн тонн), зріс фізично на 5%, але приніс на 16,8% менше доходів.

Окрім ЄС та Китаю, значні обсяги українських товарів також постачались до Туреччини, Єгипту, Індії та США. Серед основних торгових партнерів найбільше зросла вартість експорту до Іспанії та Єгипту, зокрема на 0,44 та 0,29 млрд доларів США відповідно, що стало можливим завдяки збільшенню поставок пшениці та інших зернових.

Щодо імпорту, в 2023 році Україна найбільше ввезла товарів з Китаю (10,44 млрд дол. США), Польщі (6,61 млрд дол. США), Німеччини (4,89 млрд дол. США) та Туреччини (4,72 млрд дол. США) [13].

Зміни в митному законодавстві України відіграють важливу роль у формуванні середовища для зовнішньоекономічної діяльності, оскільки безпосередньо впливають на бізнес-умови, конкурентоспроможність продукції та інвестиційну привабливість країни. Одним з ключових кроків стало зменшення митних ставок на імпорт сировини для промислових підприємств. Це рішення має стратегічне значення, оскільки знижує виробничі витрати, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність українських товарів на міжнародних ринках.

Особливо це регулювання важливе для галузей, які значною мірою залежать від імпорту сировини, таких як машинобудування, харчова промисловість та легка промисловість. Зниження митних ставок не лише полегшує доступ до необхідних матеріалів, але й стимулює інновації та підвищення якості продукції. Це створює додаткові можливості для українських компаній, які прагнуть виходу на міжнародні ринки, підвищуючи їх конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до світових трендів.

Важливі зміни в митному законодавстві, що стосуються захисту внутрішнього ринку, заслуговують на особливу увагу. Наприклад, впровадження антидемпінгових мит на імпорт товарів з країн, де ціни штучно знижені, грає ключову роль у захисті українських виробників від недобросовісної конкуренції [14, с. 220].

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» в разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику [30, с. 229-230].

Яскравим прикладом успішної автоматизації в митній сфері є впровадження системи АІС «Митниця». Ця система дозволяє митникам ефективно моніторити та аналізувати інформацію про вантажі, які перетинають кордон, завдяки інтеграції з державними реєстрами та базами даних. Це дає змогу оперативно виявляти потенційні загрози та приймати обґрунтовані рішення щодо митного оформлення.

Автоматизація митних процесів значно підвищує конкурентоспроможність українських товарів на глобальних ринках. Компанії, які імплементують сировину, можуть швидше отримувати необхідні матеріали для виробництва, що знижує витрати та скорочує час, витрачений на логістичні операції. Це є особливо критичним для галузей, що залежать від точності термінів поставок, таких як автомобільна та електронна промисловості.

Дієвим прикладом спрощення процедур є система «єдиного вікна», яка об'єднує різні митні та контрольні процедури на одній платформі. Це дозволяє компаніям подавати всі необхідні документи до кількох контролюючих органів одночасно. Такий підхід не тільки скорочує час створення документів, але й знижує ризик помилок і затримок. Наприклад, імпортери електронних товарів можуть швидше отримувати дозволи та сертифікати, зменшуючи витрати на логістику та підвищуючи загальну ефективність процесу. Практичний приклад – компанії, що займаються експортом агропродукції, змогли зменшити час оформлення вантажів на 30-40% завдяки цим нововведенням [28, с. 204-211].

Ще однією важливою складовою є участь України в міжнародних угодах. Підписання угод про вільну торгівлю стало ключовим елементом у зниженні митних бар'єрів і спрощенні доступу українських товарів на глобальні ринки.

Наприклад, угода з Європейським Союзом надала українським виробникам можливість експортувати більшість товарів без митних зборів, що значно покращило їх конкурентоспроможність у Європі.

Ще одним вагомим аспектом міжнародної співпраці є участь України в програмах технічної допомоги від таких організацій, як Світовий банк і Міжнародний валютний фонд. Ці програми часто включають модернізацію митної інфраструктури та впровадження нових технологій. Наприклад, завдяки підтримці Світового банку в Україні реалізовані проекти з автоматизації митних процедур, що дозволило зменшити час оформлення вантажів і підвищити прозорість цього процесу [24].

Співпраця з міжнародними організаціями допомагає Україні адаптуватися до світових митних стандартів. Наприклад, впровадження стандартів митного контролю СОТ дозволяє Україні узгодити свою практику з міжнародними вимогами, спростити торгівлю і зменшити бізнес-ризик. Це також створює більш привабливий інвестиційний клімат, оскільки іноземні інвестори отримують більше впевненості в стабільності та прозорості митних процедур.

Завдяки інтеграції «електронного кабінету», підприємства отримують миттєвий доступ до інформації про статус вантажу, що забезпечує зручність і оперативність.

Електронне декларування також дозволяє зменшити адміністративні витрати, адже підприємства можуть уникнути традиційних бюрократичних процедур, що, як правило, затягують процеси. Це, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність українських експортерів на міжнародній арені, адже швидкість і ефективність митного оформлення стають важливими факторами у глобальній торгівлі [3, с. 8-14].

Ще одним ключовим аспектом є зниження митних ставок на певні категорії товарів, що сприяє стимулюванню експорту. Угода про вільну торгівлю з Європейським Союзом передбачає скасування мит на українські продукти

харчування, що дало можливість сільгоспвиробникам розширити ринки збуту. Це не лише збільшило обсяги експорту, а й сприяло розвитку нових виробництв та модернізації існуючих [19, с. 26-35].

Важливим фактором є те, що для підвищення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках держава запровадила нові стандарти якості та сертифікацію, які відповідають міжнародним вимогам. Наприклад, запровадження системи сертифікації ISO дозволило українським виробникам, особливо в аграрному секторі, підвищити якість продукції, що стало суттєвою перевагою при виході на європейські ринки.

Одним із головних прикладів є компанія «Агроінвест», яка експортує зерно. Після впровадження нових стандартів контролю якості компанія отримала сертифікати відповідності стандартам ISO 9001 та ISO 22000, що не тільки підвищило довіру іноземних партнерів, але й дозволило скоротити кількість митних перевірок, оскільки продукція вже сертифікована. відповідно до міжнародних стандартів. Це дозволило компанії «Агроінвест» збільшувати обсяги експорту на 25% щорічно.

У відповідності до даних Державної митної служби України, в 2022 році обсяги експорту товарів виросли на 15% в порівнянні з попереднім роком, що вказує на позитивні тенденції у зовнішньоекономічній діяльності. Значний внесок у це зростання зробило впровадження електронного митного декларування, яке значно спростило процес митного оформлення товарів. Наприклад, компанія «Медтех» змогла зменшити час реєстрації медичних виробів на 30%, що дозволило їй швидше виходити на міжнародні ринки. Компанії «Текстиль Експорт» вдалося скоротити час обробки вантажів на 40%, що дозволило їй швидше вийти на ринок ЄС [1, с. 8-13].

Крім того, статистика показує, що зміни в митній політиці, такі як зниження тарифів на деякі категорії товарів, сприяли зростанню імпорту. Наприклад, у 2022 році імпорт сільськогосподарської техніки зріс на 20%, що дозволило українським

аграріям модернізувати виробництво та підвищити продуктивність. Це також вплинуло на експортно орієнтовані галузі, такі як сільське господарство, де збільшення імпорту машин призвело до збільшення виробництва та експорту сільськогосподарської продукції [34, с. 81-83].

Митні зміни вплинули і на структуру зовнішньої торгівлі. Згідно з даними Держстату, у 2022 році частка товарів з високою доданою вартістю в експортному портфелі України зросла. Наприклад, експорт продукції харчової промисловості зріс на 18%, що дозволило українським виробникам вийти на конкурентоспроможну позицію в європейських ринках. Важливим кроком до забезпечення відповідності продукції міжнародним вимогам стало запровадження нових стандартів якості та сертифікатів.

Важливим фактором для українських підприємств стало зниження митних ставок на імпорт сировини та комплектуючих. Наприклад, виробники електроніки в Україні, особливо ВКТ, могли імпортувати комплектуючі за низькими цінами. Це дозволило знизити собівартість продукції та підвищити якість товарів, що в свою чергу сприяло збільшенню обсягів експорту. У 2022 році експорт електроніки зріс на 25%, що свідчить про зростання конкурентоспроможності цієї галузі [4, с. 7-15].

Зміни в митній політиці також стимулювали розвиток нових галузей економіки. Наприклад, усунення бар'єрів для імпорту інноваційних технологій та обладнання дало поштовх для розвитку ІТ-галузі. Українські компанії, такі як SoftServe, змогли запровадити нові технології у свої проекти, підвищивши таким чином свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку послуг. Це дозволило залучити іноземних клієнтів і збільшити обсяги експорту ІТ-послуг на 30%.

Таким чином, зміни в митній політиці України сприяли не лише процесам зовнішньоекономічної діяльності, а й сприяли підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників. Завдяки впровадженню нових технологій, зниженню витрат і кращому доступу до міжнародних ринків

українським компаніям вдалося зміцнити свої позиції у світовій конкуренції [4, с. 7-15] [15, с. 73-78].

2.2. Дослідження ефективності та впровадження митних інновацій та їх впливу на зовнішньоекономічну діяльність

Впровадження електронних систем, таких як автоматизовані митні інформаційні платформи, може істотно скоротити час на обробку документів і спростити процедуру митного декларування. Наприклад, концепція «єдиного вікна», ефективно реалізована в країнах Європейського Союзу, дозволяє компаніям подавати всі необхідні документи через єдину централізовану електронну платформу. Це значно зменшує адміністративне навантаження та прискорює обробку вантажів.

Прикладом успішної автоматизації є Німеччина, де впровадження електронного декларування дозволило скоротити середній час митного оформлення на 30%. Наприклад, спільна база даних з податковими органами може допомогти виявити невідповідності в документах або у фінансових звітах, що може бути індикатором податкових правопорушень або ухилення від сплати податків. Інтеграція з органами безпеки дозволяє виявляти і нейтралізувати загрози, пов'язані з контрабандою, тероризмом чи іншими видами злочинної діяльності, що знижує ризики для національної безпеки [11, с. 60–62].

Позитивні зміни в бік автоматизації відбуваються і в Україні. Впровадження системи «електронний митний сервіс» дозволяє митникам оперативно отримувати дані про вантажі, а компаніям постійно контролювати стан оформлення декларацій. Це не тільки спрощує процес митного оформлення, а й підвищує прозорість процедур, що позитивно впливає на довіру компаній до митних органів [12, с. 19].

Для досягнення найкращих результатів від автоматизації митних процесів необхідно інвестувати не лише в технологічні рішення, але й у навчання фахівців.

Країни, які активно впроваджують передові митні технології, такі як Сінгапур, демонструють зростання зовнішньої торгівлі завдяки зменшенню витрат і скороченню часу, необхідного для митного оформлення. Це свідчить про те, що автоматизація митних процесів є не просто технічним нововведенням, а стратегічним інструментом для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Іншим важливим кроком у модернізації митних процедур є впровадження QR-кодів у митні документи. QR-коди дозволяють швидко зчитувати інформацію, що міститься в документах, що зменшує час обробки та підвищує точність даних. Наприклад, у Німеччині митні служби використовують QR-коди для супровідної документації вантажів, що дозволяє митникам швидше отримувати інформацію про вантаж, його походження та статус митного оформлення. Це значно скорочує час перевірки документів і знижує ймовірність помилок.

QR-коди також можуть бути інтегровані в електронні виписки, що дозволяє компаніям автоматично генерувати коди для всіх необхідних документів. Наприклад, в Сінгапурі компанії використовують QR-коди для спрощення процесу оформлення митних декларацій. Це дозволяє митникам швидше перевіряти інформацію і зменшує потребу в додаткових документах, що позитивно впливає на швидкість обробки вантажів і знижує адміністративні витрати для компаній [29].

Також є позитивний досвід запровадження QR-кодів на митних процедурах в Україні. Наприклад, система «електронна митниця» дозволяє генерувати QR-коди для електронних декларацій, що полегшує доступність даних та підвищує прозорість процесу. Це не лише зменшує ризики корупції, але й покращує відносини між митниками та компаніями, оскільки компанії можуть використовувати мобільні додатки для швидкої перевірки статусу своїх декларацій.

Швидко обробляючи інформацію та усуваючи адміністративні перешкоди, компанії можуть зосередитися на розвитку свого бізнесу, а митні органи – на забезпеченні контролю та безпеки. Це свідчить про те, що митні інновації є важливим фактором стимулювання економічного зростання.

Наприклад, в Австралії митники використовують мобільний додаток, який надає доступ до бази даних товарів, що дозволяє швидко перевіряти інформацію про товари, їх класифікацію та митні ставки. Це скорочує час прийняття рішення та підвищує точність розрахунку митних платежів [18, с. 10-14].

Впровадження мобільних додатків для митних служб в Україні демонструє вражаючі позитивні результати. Додаток "Митна служба" забезпечує митникам можливість моніторингу вантажопотоків і доступу до електронних декларацій в режимі реального часу. Це значно покращує прозорість митних процесів і знижує ймовірність корупційних зловживань. Компанії можуть швидше відповідати на митні вимоги, що позитивно впливає на їхню зовнішньоекономічну діяльність.

Застосування GPS-технологій для відстеження вантажів також робить значний внесок у поліпшення роботи митних служб, зменшуючи ризики втрат і крадіжок, що позитивно позначається на репутації та ефективності роботи. GPS-системи дозволяють митникам контролювати рух товарів на всіх етапах транспортування, що підвищує прозорість і контрольованість митних процесів. Наприклад, у Німеччині інтеграція системи відстеження вантажів дозволила скоротити час митного оформлення на 30% завдяки автоматичній обробці даних про місцезнаходження вантажів, що дозволяє митникам оперативно реагувати на можливі порушення [27, с. 85-90].

Приклади використання таких систем можна знайти в Австралії, де митні служби використовують технології GPS та RFID для моніторингу вантажу. Це дозволяє не тільки відстежувати місцезнаходження товару, а й контролювати його стан під час транспортування. Володіючи цією інформацією, митники можуть швидко ідентифікувати потенційні загрози, такі як контрабанда чи підробка, що значно підвищує безпеку зовнішньої підприємницької діяльності [32, с. 70-86].

Важливо зазначити, що інтеграція електронного документообігу (EDI) є критично важливим етапом у модернізації митних процедур і покращенні зовнішньоекономічної діяльності. Системи EDI забезпечують автоматизований

обмін даними між митними органами, підприємствами та іншими учасниками міжнародної торгівлі. Це дозволяє значно зменшити кількість бюрократичних процедур, зменшити час обробки документів і мінімізувати ризики помилок, які часто виникають при ручному введенні інформації. Наприклад, у США запровадження EDI для митного оформлення суттєво зменшило час, необхідний для обробки відправлень. Автоматизований обмін даними дозволяє митникам оперативно перевіряти документи та приймати рішення щодо перетину кордону, що зменшує затримки на митниці і позитивно впливає на логістичні процеси компаній.

Європейський Союз також демонструє успішний досвід у впровадженні EDI. Наприклад, система «NCTS» (New Computerized Transit System) дозволяє учасникам зовнішньоекономічної діяльності подавати митні транзитні документи в електронному форматі. Це не лише спростило процедури, але й забезпечило вищий рівень прозорості у відстеженні вантажів, що, в свою чергу, зменшує ризики контрабанди і шахрайства [35, с. 36-42].

В ЄС «Система управління митними ризиками» також базується на аналізі даних. Ця система використовує алгоритми оцінки ризиків на основі історичних даних про митні порушення. Наприклад, якщо компанія має історію контрабанди, її майбутні поставки автоматично отримують вищий рівень. Це дозволить митним органам більш ефективно планувати свою діяльність та економити ресурси.

Важливим кроком у реформуванні митної служби в Україні стало запровадження систем аналітичного прогнозування ризиків. Зокрема, використання аналізу даних допомогло виявити аномалії у звітності та зменшити шахрайство. Наприклад, система моніторингу даних виявила декілька компаній, які систематично занижували вартість товарів, щоб уникнути сплати митних платежів. Це не лише збільшило надходження до бюджету, а й створило справедливі умови для чесного бізнесу. Таким чином, аналіз даних прогнозування ризиків стає важливим інструментом забезпечення ефективності митних інновацій та розвитку зовнішньоекономічної діяльності [8, с. 49-58].

Наприклад, в Україні система «Електронний кабінет платника податків» є яскравим прикладом інформаційної прозорості. Ця платформа забезпечує доступ до статусу митних декларацій, інформації про сплачені мита та збори, а також надає консультації щодо митних правил. Впровадження цієї системи не лише зменшило час на обробку документів, але й підвищило точність даних, що позитивно вплинула на зовнішньоекономічну діяльність країни [4, с. . 7-15] [2, с. 3-9].

Співпраця підприємств також є дуже важливим елементом перевірки ефективності впровадження митних інновацій, оскільки дозволяє оцінити реальний вплив інновацій на зовнішньоекономічну діяльність. Компанії, які активно співпрацюють з митними органами, можуть надати цінну інформацію про те, які інновації працюють, а які потребують вдосконалення. Наприклад, коли митні органи впроваджують нову систему електронного декларування, відгуки користувачів можуть вказувати на проблеми з інтерфейсом або затримки в обробці даних. Практичний приклад – впровадження в Україні системи «електронного декларування». Компанії, які використовують цю систему, регулярно надають відгуки про її ефективність. Завдяки отриманій інформації митним органам вдалося виявити та оперативно вирішити проблеми, пов'язані з інтеграцією системи з іншими державними реєстрами [12, с. 19].

Іншим прикладом є програма «Митний брокер», яка працює в багатьох країнах. У рамках цієї програми компанії можуть представити свої пропозиції щодо оптимізації митних процедур. Наприклад, коли посередники повідомляють про труднощі з отриманням необхідних дозволів, митні органи можуть змінити та спростити процедури, що позитивно впливає на загальний бізнес-клімат. Це дозволяє не тільки виявити прогалини в існуючих системах, але й створює основу для подальшого вдосконалення митних процедур. Завдяки активній участі бізнесу в процесі вдосконалення митних інновацій вдається досягти більшої прозорості та ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Стандартизація митних технологій та покращення автоматизації митних процедур

Імплементація електронного декларування значно полегшує процес обробки даних митними органами, що дозволяє швидше оформлювати вантажі і зменшувати адміністративні перешкоди для підприємств. Це, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність українських виробників на глобальному ринку [6, с. 40].

Автоматизація митних процесів через впровадження електронного декларування значно знижує вплив людського фактора, який часто призводить до помилок та затримок. Стандартизація даних у митних деклараціях забезпечує їхню узгодженість і спрощує обробку, що, в свою чергу, прискорює взаємодію між митними органами, бізнесом та іншими учасниками зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, ця система сприяє зменшенню ризиків корупції та фінансових зловживань, завдяки підвищеній прозорості та кращому контролю над процесами. [5, с. 40-43].

У рамках інтеграційних ініціатив, таких як угоди про вільну торгівлю і регіональні економічні альянси, електронне митне декларування виступає ключовим інструментом для відповідності глобальним стандартам. Впровадження цієї технології значно спрощує координацію між країнами-учасницями і оптимізує процеси транскордонного переміщення товарів. Це не тільки сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, але й укріплює економічні взаємини між державами. Інтеграція електронних митних декларацій є критичним кроком у модернізації митних процедур, що дозволяє більш ефективно інтегруватися в

світову економіку. Завдяки цьому митний контроль стає більш зручним і бізнес отримує вигідні умови для залучення інвестицій.

У контексті сучасної глобалізації надзвичайно важливо, щоб митна політика відповідала міжнародним стандартам і практикам. Це дозволяє країнам, залученим до інтеграційних процесів, не тільки спростити митні процедури, але й значно підвищити їх прозорість і ефективність. Впровадження глобальних норм, зокрема рекомендацій Всесвітньої митної організації (WCO), забезпечує формування єдиної інформаційної платформи для обробки даних. Це, в свою чергу, зменшує ймовірність помилок і затримок у процесі митного оформлення [33, с. 21].

Уніфікація митних технологій через інтеграцію з міжнародними системами значно підвищує конкурентоспроможність економіки. Країни, які активно впроваджують сучасні митні рішення, мають перевагу завдяки зниженню витрат на митне оформлення, скороченню часу, необхідного для обробки документів, і підвищенню довіри з боку міжнародних партнерів.

Важливим елементом у процесі стандартизації митних технологій та автоматизації митних процедур стали мобільні додатки для митників та компаній. За допомогою мобільних додатків митники можуть отримувати актуальні дані про вантажі, стежити за станом документів та спілкуватися з компаніями в режимі реального часу. Для компаній мобільні додатки полегшують керування зовнішньою бізнес-діяльністю. Вони дозволяють автоматизувати процеси подачі декларацій, відстеження відправлень та отримання митних повідомлень. Це значно зменшує адміністративне навантаження та час, витрачений на реєстрацію продукту, що, у свою чергу, підвищує конкурентоспроможність компаній на міжнародному ринку. Стандартизація функціональності таких додатків дозволяє забезпечити їх сумісність з різними митними системами, що є важливим аспектом для компаній, які працюють у багатьох країнах.

Завдяки можливості отримання інформації в режимі реального часу учасники ВЕЗ можуть швидше реагувати на зміни в митних правилах або запити

контролюючих органів. Це знижує ризик затримок і помилок при реєстрації товарів, що особливо важливо в умовах глобалізації та інтеграції ринку [17, с. 151-152].

Системи електронних платежів стали невід'ємною частиною сучасних митних технологій, суттєво полегшуючи зовнішньоекономічну діяльність. Вони забезпечують швидке та ефективно оформлення фінансових операцій, скорочуючи час обробки платежів, що критично важливо для ефективності митного контролю.

Стандартизація електронних платіжних систем також сприяє інтеграції України в міжнародну економіку. Уніфікація стандартів спрощує транзакції та звітність для компаній, які працюють за кордоном, що полегшує їх вихід на міжнародні ринки. Це дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до нових умов і вимог інтеграційних процесів.

Крім того, системи електронних платежів підвищують прозорість митних процедур, дозволяючи здійснювати моніторинг платежів у реальному часі. Це надає актуальну інформацію про статус фінансових операцій, покращує взаємодію між учасниками процесу та знижує ризики шахрайства і корупції. Загалом, ці системи сприяють створенню справедливого конкурентного середовища на ринку, що є критично важливим для сталого розвитку економіки.

Не можна ігнорувати важливість міждисциплінарних команд, які відіграють важливу роль у стандартизації митних технологій та вдосконаленні автоматизації митних процедур. Ці команди складаються з фахівців різних галузей, включаючи митну справу, ІТ, фінанси та логістику, що дозволяє комплексно підходити до вирішення завдань. Поєднуючи знання та досвід, міждисциплінарні команди можуть ефективно розробляти та впроваджувати нові технології, які відповідають сучасним вимогам та стандартам. Це сприяє створенню єдиних процедур для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, що підвищує загальну продуктивність митних процесів [22, с. 80-82].

Стандартизація митних технологій, що реалізується за участю міждисциплінарних груп, суттєво зменшує ймовірність помилок і затримок у

митному процесі. Коли всі учасники мають спільне розуміння стандартів і процедур, це дозволяє здійснювати операції з більшою швидкістю і точністю. Наприклад, впровадження уніфікованих електронних документів і автоматизованих систем для обробки заявок не лише зменшує навантаження на митні органи і підприємства, але й значно скорочує час, необхідний для митного оформлення товарів.

Актуалізація інновацій у сфері автоматизації митних процедур є критично важливою для модернізації. Залучення ІТ-фахівців до розробки нових технологічних рішень дозволяє адаптувати ці рішення до специфічних потреб користувачів і інтегрувати їх у загальну систему митного контролю. Це може включати застосування штучного інтелекту для прогнозування ризиків або впровадження технології блокчейн для підвищення прозорості та безпеки фінансових транзакцій. Такі інновації не тільки стандартизують і автоматизують процеси, але й забезпечують гнучкість у впровадженні нових технологій, що є необхідним для адаптації до швидко змінюваного глобального середовища.

Не менш важливе значення має система моніторингу, яка є основою для уніфікації митних технологій і вдосконалення автоматизації процесів. Сучасні рішення, такі як електронний моніторинг та аналіз даних, дозволяють митним органам оперативно виявляти порушення та забезпечувати дотримання митних і правових норм [31, с. 77-84].

Електронні системи звітності дозволяють компаніям подавати необхідні документи онлайн, зменшуючи черги та адміністративні витрати. Це, у свою чергу, сприяє покращенню бізнес-клімату та підвищенню конкурентоспроможності місцевих виробників на міжнародних ринках. Уніфікація митних контрольних процесів допомагає зменшити невизначеність у трактуванні митних норм, що, в свою чергу, знижує ризик виникнення конфліктів між митними органами та бізнесом. Автоматизація також відкриває нові можливості для аналізу даних і прогнозування ризиків. Використання алгоритмів машинного навчання та

аналітики великих даних дозволяє митним службам точніше виявляти потенційні порушення у зовнішньоекономічній діяльності, що може свідчити про можливі відхилення від правил. Це не лише підвищує ефективність контрольних механізмів, але й сприяє проактивному управлінню ризиками, що є надзвичайно важливим у умовах глобалізації та розширення міжнародної торгівлі [4, с. 7-15].

3.2. Підвищення ефективності митної системи та її ролі у зовнішньоекономічній діяльності України у контексті євроінтеграції

Залучення інвестицій у митну інфраструктуру є найважливішим фактором ефективності української митної системи та інтеграції в європейський економічний простір. Сучасні термінали, оснащені новітнім обладнанням для оформлення вантажів, дозволяють значно скоротити час митного оформлення та зменшити черги на кордоні. Наприклад, модернізація пункту митного контролю «Ягодин» на кордоні з Польщею передбачає впровадження систем автоматичного контролю, що дозволяє скоротити час контролю вантажів до 30%.

Крім того, інвестиції в розширення логістичних центрів у транскордонних регіонах можуть значно покращити перевалку та зменшити витрати бізнесу. Наприклад, створення у Львівській області логістичного центру, який об'єднає митні, транспортні та складські послуги, дозволить підприємцям оптимізувати свої процеси та скоротити терміни доставки товарів кінцевому споживачу [24].

Окрему увагу слід приділити створенню логістичних центрів біля митних переходів для оптимізації вантажних перевезень. Прекрасним прикладом є розвиток логістичного центру в Одесі, який завдяки своєму стратегічному розташуванню може стати ключовим транспортним вузлом для вантажів між Україною і країнами ЄС. Це перехрестя забезпечує зручний доступ до морських портів, основних автодоріг і залізничних ліній, що сприяє більш ефективному транспортуванню вантажів [16, с. 30-34].

У рамках розвитку логістичного центру в Одесі планується створити сучасні складські приміщення, оснащені системами автоматичного управління запасами. Це значно скоротить час оформлення вантажу та зменшить витрати на його зберігання. Наприклад, впровадження технології RFID для моніторингу товарів у режимі реального часу дозволить митним та логістичним компаніям оперативно реагувати на зміни статусу товарів, що підвищить загальну ефективність митних процедур.

Крім того, важливим елементом розвитку логістичних центрів є співпраця з міжнародними компаніями. Прикладом цього є партнерство з великими міжнародними логістичними компаніями, такими як DHL або Maersk, які можуть інвестувати в будівництво інфраструктури та впровадження передових технологій. Це дозволить не лише підвищити якість обслуговування споживачів, а й залучити додаткові інвестиції в економіку України [26, с. 162].

Важливо також акцентувати увагу на регулярних аудитах компаній для забезпечення відповідності митному законодавству та нормативним вимогам, що є критично важливим для підтримки прозорості та ефективності митної системи. Наприклад, у 2022 році Державна митна служба України ініціювала програму «Митний аудит», яка включає систематичні перевірки компаній, що ведуть міжнародну діяльність. Ця програма дозволила виявити та усунути численні порушення, зокрема, ті, що стосуються неправильного оформлення вантажів і ухилення від сплати митних зборів, тим самим значно підвищивши загальний рівень дотримання митних норм [24].

Важливою частиною контролю є використання сучасних технологій. Наприклад, запровадження електронної реєстрації знижує ризик помилок при оформленні вантажу. Завдяки автоматизованим системам митники можуть швидко перевіряти інформацію про імпортовані чи експортовані товари, тим самим знижуючи ймовірність вчинення злочину. У 2023 році вдосконалено систему

електронної звітності, що дозволило скоротити середній час оформлення вантажу на 30%.

Окрім цього, значний внесок у підвищення рівня знань про митні регуляції забезпечують навчальні семінари для бізнесменів. В рамках співпраці з міжнародними організаціями було проведено серію тренінгів, присвячених актуальним питанням дотримання митних норм і нововведень у законодавстві. Ці заходи не тільки зменшили кількість порушень, але й сприяли формуванню культури відповідального ведення бізнесу. Важливою частиною цієї ініціативи є також співпраця з іншими державними структурами та міжнародними організаціями. Наприклад, участь України у програмах ЄС, таких як «Партнерство з модернізації митних служб», дозволяє залучати фінансування та технічну підтримку для вдосконалення митних процедур. Це підвищує ефективність митної системи та сприяє інтеграції України в європейські торгові мережі, що є критично важливим для євроінтеграції [23, с. 241-271].

Сучасні аналітичні інструменти можуть допомогти прогнозувати митні потоки на основі сезонних коливань, економічних показників і міжнародних торговельних угод. Наприклад, у 2023 році Державна митна служба України запровадила програму аналізу даних щодо імпорту та експорту товарів з урахуванням змін зовнішньоекономічної політики. Це дозволило точніше планувати митні та людські ресурси в пікові періоди, значно зменшити черги на митниці та підвищити загальний рівень обслуговування.

Також важливою є інтеграція аналітичних інструментів із платформами електронного декларування. Це дозволяє автоматично збирати та аналізувати дані по кожному звіту, виявляючи розбіжності або порушення в режимі реального часу. Наприклад, у 2023 році завдяки цій інтеграції було виявлено низку випадків недостовірного декларування товарів, що призвело до високих штрафів за порушення. Це не тільки підвищує фінансову дисципліну компаній, а й підвищує довіру до митної системи.

Практичним прикладом успішного залучення громадськості є проект «Громадський бюджет на потреби митниці», який реалізується в кількох областях України. У рамках цього проекту підприємці мали змогу представити свої ідеї щодо вдосконалення митних процедур та проголосувати за найкращі. Пропозиції, які отримали найбільшу підтримку, отримали фінансування на реалізацію.

Крім того, залучення громадськості до моніторингу діяльності митниці можна досягти шляхом організації регулярних відкритих зустрічей чи круглих столів за участю представників бізнесу, митників та громадських організацій. Наприклад, у 2023 році в Києві відбувся форум «Прозора митниця», який став платформою для обговорення реформування митних процедур та інтеграції нових технологій. Висновки цього заходу лягли в основу розробки нової стратегії розвитку митної служби на найближчі роки, відкриваючи шлях до більш ефективного та прозорого митного управління [14, с. 220].

Запровадження вільних економічних зон (ВЕЗ) з пільговим оподаткуванням є стратегічним кроком для стимулювання інвестицій в окремі регіони України. Ці зони дозволяють компаніям користуватися зниженими митними зборами, спрощеними процедурами імпорту та експорту та іншими перевагами, які роблять їх привабливими для інвесторів. Наприклад, у 2021 році в Україні була створена вільна економічна зона «Славутич», яка запропонувала вигідні умови підприємствам з виробництва електроніки та інформаційних технологій. Завдяки цим заходам за перші два роки діяльності область залучила іноземних інвестицій на суму понад 50 млн. доларів США [4, с. 7-15].

Стартапи, що спеціалізуються на розробці нових технологій у сфері митного оформлення та логістики, грають критичну роль у підвищенні ефективності митної системи України. У 2022 році розпочалася програма підтримки інновацій у сфері логістики, що надає субсидії стартапам, які займаються автоматизацією митних процесів. Завдяки цій ініціативі стартап «LogiTech» отримав фінансування для

створення онлайн-платформи, що суттєво скорочує час реєстрації митних декларацій до кількох хвилин.

Крім фінансової підтримки, важливим компонентом є менторство, яке відіграє значну роль у розвитку стартапів у цій сфері. Наприклад, програма «Митний хаб», що стартувала у 2023 році, надає молодим підприємцям доступ до досвіду експертів у митному оформленні та логістиці. Учасники програми мають можливість проходити стажування в провідних компаніях, таких як DHL і Maersk, де вони можуть вивчати передові практики управління ланцюгами постачання та митного оформлення.

Ще одним яскравим прикладом є стартап «CargoAI», який розробив платформу для оптимізації вантажних перевезень. Завдяки використанню штучного інтелекту, ця платформа дозволяє митним агентам швидше визначати найефективніші маршрути і ціни на перевезення. У 2023 році CargoAI залучила \$2 млн інвестицій для розширення своїх послуг як в Україні, так і за кордоном, що свідчить про зростаючий інтерес до інновацій у сфері логістики [27, с. 85-90].

Дуже важливим елементом підвищення ефективності української митної системи є також організація програм навчання митників за кордоном. Подібні програми дозволяють митникам отримати доступ до міжнародного досвіду, ознайомитися з кращими практиками та адаптувати їх до українських реалій. Так, у 2023 році реалізовано програму обміну досвідом з митними органами країн ЄС, у рамках якої українські митники відвідали Німеччину та Польщу [19, с. 26-35].

Одним із успішних прикладів міжнародного співробітництва стало партнерство Держмитслужби України зі Всесвітньою митною організацією (ВМО). У рамках цього партнерства було запущено навчальну програму для митників, яка охоплює управління ризиками, аналіз даних та використання сучасних технологій для покращення митного контролю [24].

У 2023 році в рамках програми обміну досвідом з митними органами Норвегії було проведено глибокий аналіз існуючих митних процедур в Україні. Норвезькі

експерти, маючи багатий досвід у сфері митного адміністрування, надали детальні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності, прозорості та відповідності міжнародним стандартам.

Співпраця з міжнародними організаціями, такими як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, стала ще одним важливим етапом у вдосконаленні митних процесів. За підтримки Світового банку українські митники отримали доступ до навчальних програм, які охоплюють управління ризиками та аналіз даних. У 2022 році, завдяки участі експертів Світового банку, було проведено тренінг для митників з впровадження системи управління ризиками. Цей захід суттєво покращив ідентифікацію ризикового вантажу, зменшивши кількість помилок під час митного оформлення.

В цілому, впровадження рекомендацій міжнародних експертів, а також участь у програмах обміну досвідом, сприяє трансформації митної служби України в сучасний, прозорий та ефективний інститут, здатний забезпечити належний рівень обслуговування та контролю в умовах глобалізації та зростаючої конкуренції на світових ринках. Це, у свою чергу, позитивно впливає на інвестиційний клімат в Україні, що є критично важливим для економічного зростання та стабільності країни.

Залучення міжнародних експертів також сприяло встановленню нових стандартів обслуговування клієнтів. У 2023 році українські митники взяли участь у тренінговій програмі, організованій Європейською комісією, під час якої обговорювали питання покращення відносин з бізнесом. У результаті були створені нові рекомендації щодо консультиування та підтримки підприємців у сфері митного оформлення товарів [25, с. 18-21].

ВИСНОВКИ

Теоретичні основи митного регулювання є критично важливими для ефективного управління міжнародною торгівлею в рамках зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика не лише впливає на умови імпорту та експорту товарів, а й визначає конкурентоспроможність національних виробників. Ефективне митне управління здатне зменшити адміністративні бар'єри, сприяючи розвитку як експорту, так і імпорту.

Митні інструменти відіграють важливу роль у захисті національного ринку від іноземної конкуренції та стимулюванні експорту. Правильне застосування митних механізмів забезпечує баланс між захистом національних інтересів і інтеграцією в глобальну економіку. Впровадження новітніх технологій, таких як електронне декларування і автоматизовані системи контролю, є основою сучасного митного процесу. Ці інновації підвищують прозорість і ефективність діяльності митних органів, знижуючи ризики корупції і формуючи довірливі стосунки між урядом і бізнесом.

Митні тарифи, квоти та інші регуляторні механізми значно впливають на зовнішньоекономічну структуру, формуючи умови для імпорту та експорту товарів. В умовах глобалізації Україні потрібно вдосконалити свою митну політику для створення сприятливого бізнес-середовища та підтримки конкурентоспроможності на міжнародному рівні. У відповідь на сучасні виклики, такі як економічні санкції і коливання на глобальних ринках, митна система повинна залишатися гнучкою та адаптивною, адже розробка ефективної митної політики є ключовою для підтримки національних виробників і сприяння росту експорту та іноземних інвестицій.

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних норм є критично важливим елементом для забезпечення стабільності і ефективності митної сфери. Контрабанда не лише завдає значних збитків державному бюджету, а й створює несправедливі умови для добросовісних підприємців, які дотримуються

законодавства. Тому підвищення контролю та прозорості в митних процесах є ключовими заходами для формування довіри до державних органів.

Застосування новітніх технологій, таких як електронний документообіг, дозволяє значно оптимізувати митні процедури. Автоматизація процесів оформлення вантажів зменшує людський фактор, що, в свою чергу, знижує ризик помилок і корупційних проявів. Наприклад, інтеграція систем електронного декларування дозволяє підприємствам подавати документи онлайн, що не тільки економить час, але й забезпечує більш чіткий контроль за інформацією про вантажі.

Спрощення процедур контролю також сприяє зниженню адміністративних бар'єрів. Зменшення кількості необхідних документів та спрощення вимог до їх оформлення дозволяє бізнесу швидше проходити митні формальності. Це особливо важливо в умовах швидко змінюваних ринкових умов, де затримки можуть призводити до значних фінансових втрат.

Окрім цього, підвищення прозорості митних процесів, наприклад, через відкритий доступ до інформації про митні тарифи, правила і процедури, сприяє формуванню довіри з боку бізнесу. Коли підприємці мають доступ до чіткої та зрозумілої інформації, вони можуть більш ефективно планувати свою діяльність, що позитивно впливає на інвестиційний клімат.

Таким чином, боротьба з контрабандою, вдосконалення митних процедур та підвищення прозорості митної діяльності взаємопов'язані і є необхідними для створення конкурентоспроможного середовища для підприємств. Це, в свою чергу, сприяє зростанню економіки, підвищенню інвестиційної привабливості України та забезпеченню стабільності у зовнішньоекономічній діяльності.

Не менш важливим є удосконалення законодавчої бази, що регулює митну діяльність. Гармонізація українських норм з європейськими стандартами полегшить інтеграцію України в економічні структури Європейського Союзу, підвищуючи прозорість митних процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алейнікова О. В. Міжнародна економічна інтеграція як процес наднаціонального регулювання економічних відносин. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. № 2. С.8-13.
2. Алексеева Т. І. Організаційно-економічний механізм забезпечення охорони навколишнього середовища підприємства. *НТУ «ХПИ»*. 2013. №7 (981). С. 3-9
3. Бабанін О. Деякі проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України. *Зовнішня торгівля*. 2020. № 1. С. 8-14.
4. Біла С. О. Новітні тренди розвитку глобалізаційних процесів. *Економічний вісник університету*. 2017. Т.1. №33.С. 7-15.
5. Брух О. О. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності у Львівській області. *Вісник ЛНАУ: Економіка АПК*. 2019. № 26. С. 40-43.
6. Бударіна Н. О. Трансформація світового фінансового ринку в умовах глобальних економічних зрушень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.02 - Світове господарство і міжнародні економічні відносини / Бударіна Наталя Олександрівна. – Донецьк : ДНУ, 2014. 40 с.
7. Васюк Т. В. Методи дослідження та визначення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 131-136.
8. Верстяк О. М. Основні напрями розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Випуск 2 С.49-58.
9. Вивчевич А.М., Максимець О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник. Львів: Афіша, 2004. 140 с.
10. Герчаківський С. Д. Митна справа. Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2020. 64-65 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45653>

11. Голованенко Н. Особливості експортно-імпортних операцій підприємства України. *Вісник Черкаського університету*. 2015. № 6(17). С. 60–62.
12. Дацків Р. М. Транскордонні економічні зв'язки Карпатського євро регіону та їх ефективність : автореф. Докторська дис... канд. екон. наук. Природничі науки: 05.08.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини»/ Р. М. Дацків. - К., 1999. 19 с.
13. Держстат. Зовнішня торгівля України товарами у 2022-2023 роках. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-u-2022-rotsi>
14. Діба М. І. Регулювання в сучасній економічній системі: Монографія Київ: КНЕУ, 2000. 220 с.
15. Дятлова В. В., Положенцева К. В. Зовнішньоекономічна діяльність України: регіональні особливості, тенденції та напрямки розвитку. *Економічний трейлер України*. 2020. № 1 (38). С. 73-78.
16. Дятлова В. В., Положенцева К. В. Зовнішньоекономічна діяльність України: регіональні зовнішньоекономічні зв'язки в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 1 (17). С. 30-34.
17. Економічний суверенітет України : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, В.В. Юхименко, В.М. Костюченко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі та Т.М. Мельник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 151-152 с.
18. Калініна О. Стан та перспективи розвитку експортно-імпортних операцій підприємств. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. Вип. 3. С. 10-14.
19. Класифікація організаційних структур управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства та умови їх використання / А. О. Босак, Р. З. Дарміц , В. А. Босак // Менеджмент і підприємництво в Україні: етапи становлення та розвитку: [зб . наук] / або ред. О. Є. Кузьмін – Л.: Вид-во Львів. Вище професійне училище, 2010 С. 26-35.

20. Коваленко Є. О. Діяльність держави щодо створення передумов для інтеграції України до Європейського Союзу. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Випуск 34. С. 199-213
21. Кожухова Н. М. Сутність та особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економіка Криму*. 2008 № 25. С. 90-94.
22. Матвійчук Л. О. Внутрішні фактори впливу на структуру капіталу підприємства/Л. О. Матвійчук // *Економіка та управління в контексті побудови інформаційного суспільства: матеріали 2-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції 15-16 квіт. Квітень 2010 р. – Одеса: ОНАЗ імені О. С. Попова, 2010. – С. 80-82.*
23. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1-2. С. 241-271.
24. Наконечна К. В. Експортний потенціал аграрної продукції України: перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2019 р. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/52.pdf
25. Ольвінська Ю. О. Проблеми соціально-економічного розвитку країн Євросоюзу. Наукові проблеми макро-, мезо- та мікроекономічного рівнях: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 22-23 квітня 2015 р.). Одеса: ОНЕУ, 2015. С. 18-21.
26. Підгорний А. З., Мілашко О. Г., Русева О. П. Міжнародна статистика : навч. Лідерство . Одеса: ОНЕУ, 2012. 162 с.
27. Пугачов К. М. Торговельні відносини України з Європейським Союзом. *Економіка агропромислового комплексу*. 2018. № 2 . С. 85-90.
28. Руда М.В., Мазурик М.М. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку : огляд перспектив. *Управління та підприємництво в Україні : проблеми освіти та розвитку* . 2021. № 3 (1). С. 204-211.

29. Струк Б.М., Дранович М.П. Інтеграція України у світове господарство URL : https://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/13_57920.doc.htm
30. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні: монографія / А. І. Крисоватий, Є. П. Бондаренко, В. А. Валігура [та ін.]; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2020. 229-230 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/41192>
31. Тимофеєнко С.А. Визначення зовнішньоекономічного потенціалу регіонів України (на прикладі Одеської області). *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2014. № 1. С. 77-84.
32. Чуб А. В. Світові тенденції розвитку регулювання міжнародної торгівлі. *Держава та регіони, серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 70-86.
33. Швецова М.Б. Стимулювання експорту продукції машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Тернопіль, 2010. 21 с.
34. Штіфанич Р. Розвиток агробізнесу в регіоні. *Економіка. Агропромисловий комплекс . Лемберг* , 2010. № 3. С. 81-83
35. Шубравська, О.В. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень. *Економіка України*. 2005. №1. С.36-42.
36. Синюк В. Особливості реалізації митно-тарифної політики в Україні. *Фінансове забезпечення сталого розвитку*: збірник наукових праць. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. Вип. 4.
37. Синюк В. Митна складова активізації ЗЕД в умовах євроінтеграції української економіки. *Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів*: збірн. матер. XXI Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених (м. Тернопіль, 24 трав. 2024 р.). Т. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 160-161 с.